ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)
της 29ης Ιουνίου 1988 *

Στην υπόθεση 240/87,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Tribunal de grande instance της Λίλλης (Γαλλία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

C. Deville, κατοίκου Bachy,

και

Administration des impôts, εκπροσωπούμενης από το διευθυντή των φορολογικών υπηρεσιών του διοικητικού διαμερίσματος Nord, με έδρα τα γραφεία των εν λόγω υπηρεσιών στη Λίλλη,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των γενικών αρχών του κοινοτικού δικαίου όσον αφορά την απόδοση εθνικών φορολογικών επιβαρύνσεων που έχουν εισπραχθεί κατά παράβαση του κοινοτικού δικαίου,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα)

συγκείμενο από τους G. Bosco, πρόεδρο τμήματος, U. Everling, Y. Galmot, R. Joliet και F. Schockweiler, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Sir Gordon Slynn
γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— ο C. Deville, αιτών της κύριας δίκης, εκπροσωπούμενος κατά την έγγραφη διαδικασία από το δικηγόρο J. Durand και κατά την προφορική διαδικασία από το δικηγόρο M. Desurmont,

— η γαλλική κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη κατά την έγγραφη διαδικασία από τους R. de Gouttes και G. de Bergues και κατά την προφορική διαδικασία από τον G. de Bergues, ως πληρεξούσιο, και τον P. Nachbauer, ως εμπειρογνώμονα,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

— η ιρλανδική κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη κατά την προφορική διαδικασία από τον κ. Plunkett,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη κατά την έγγραφη και κατά την προφορική διαδικασία από τον J. F. Buhl,

έχοντας υπόψη τη συμπληρωθείσα έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 19ης Απριλίου 1988,

αφού άκουσε το γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 31ης Μαΐου 1988,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με απόφαση της 29ης Ιουλίου 1987, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 3 Αυγούστου 1987, το Tribunal de grande instance της Λίλλης υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία των γενικών αρχών του κοινοτικού δικαίου όσον αφορά την απόδοση εθνικών φορολογικών επιβαρύνσεων που έχουν εισπραχθεί κατά παράβαση του κοινοτικού δικαίου.

2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του C. Deville και της φορολογική αρχής σχετικά με την επιστροφή του σταθερού ειδικού τέλους που ο αιτών είχε καταβάλει για το αυτοκίνητό του το 1982 και το οποίο, στη συνέχεια, κρίθηκε αντίθετο προς το άρθρο 95 της Συνθήκης με την απόφαση του Δικαστηρίου της 9ης Μαΐου 1985 (Humblot, 112/84, Συλλογή 1985, σ. 1367).

3 Προκειμένου να συμμορφωθεί προς την απόφαση αυτή, ο γάλλος νομοθέτης θέσπισε το άρθρο 18 του νόμου 85-695, της 11ης Ιουλίου 1985, περί διαφόρων οικονομικών και δημοσιονομικών διατάξεων (JORF της 12.7.1985, σ. 7855). Η διάταξη αυτή κατάργησε το σταθερό ειδικό τέλος και το αντικατέστησε με ένα τέλος κλιμακούμενο αναλόγως της φορολογικής ιπποδυνάμεως του οχήματος. Εξάλλου, η διάταξη αυτή επιτρέπει στους φορολογουμένους να ζητήσουν την απόδοση της διαφοράς μεταξύ του ποσού του καταβληθέντος ειδικού τέλους και του ποσού του νέου κλιμακούμενου τέλους που αντιστοιχεί στη φορολογική ιπποδύναμη του οχήματός τους.

4 Το εν λόγω άρθρο 18, στην παράγραφο V, δεύτερο εδάφιο, ορίζει ως ακολούθως την προθεσμία υποβολής των διοικητικών ενστάσεων που υποβάλλονται μετά την έκδοση της προαναφερθείσας αποφάσεως: « Οι φορολογούμενοι που υποβάλλουν διοικητική ένσταση μετά την 9η Μαΐου 1985 μπορούν να επιτύχουν την απόδοση καθοριζόμενου με τους αυτούς όρους ποσού, εφόσον η σχετική αίτηση υποβληθεί εντός της προθεσμίας που προβλέπει το άρθρο R 169-1-b του Κώδικα Φορολογικής Δικονομίας, υπολογιζόμενης από την ημερομηνία καταβολής του ειδικού τέλους. »

5 Το άρθρο R 196-1 του Κώδικα Φορολογικής Δικονομίας έχει ως εξής: « Για να είναι παραδεκτές, οι διοικητικές ενστάσεις ... πρέπει να υποβάλλονται στη διοίκηση το αργότερο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου του δευτέρου έτους που έπεται του έτους — αναλόγως της περιπτώσεως — a) ...· b) της καταβολής του αμφισβητουμένου φόρου ...· c) της επελεύσεως του γεγονότος που δικαιολογεί την ένσταση. »

6 Ο C. Deville είναι κύριος αυτοκινήτου ιταλικής κατασκευής και φορολογικής ιπποδυνάμεως άνω των 16 ίππων. Στις 10 Δεκεμβρίου 1982, κατέβαλε το σταθερό ειδικό τέλος για το όχημά του. Στις 31 Δεκεμβρίου 1985, μετά επομένως την έκδοση της αποφάσεως με την οποία διαπιστώθηκε το ασυμβίβαστο του ειδικού τέλους με το άρθρο 95 της Συνθήκης, υπέβαλε διοικητική ένσταση ζητώντας την απόδοση της διαφοράς μεταξύ του ποσού του καταβληθέντος ειδικού τέλους και του ανώτατου ποσού του κλιμακούμενου τέλους που εφαρμόζεται στα αυτοκίνητα γαλλικής κατασκευής.

7 Η φορολογική αρχή απέρριψε την ένσταση αυτή ως εκπρόθεσμη με την αιτιολογία ότι, κατ' εφαρμογή των συνδυασμένων διατάξεων του άρθρου 18, παράγραφος V, δεύτερο εδάφιο, του νόμου της 11ης Ιουλίου 1985 και της περιπτώσεως b του άρθρου R 196-1 του Κώδικα Φορολογικής Δικονομίας, η διοικητική ένσταση έπρεπε να είχε υποβληθεί το αργότερο στις 31 Δεκεμβρίου 1984 (ήτοι στις 31 Δεκεμβρίου του δευτέρου έτους που έπεται του έτους της καταβολής του αμφισβητουμένου φόρου).

8 Ο C. Deville προσέβαλε την απόφαση αυτή ενώπιον του Tribunal de grande instance της Λίλλης. Υποστήριξε ότι η ένστασή του δεν ήταν εκπρόθεσμη διότι είχε υποβληθεί εντός της προθεσμίας που προβλέπεται στο προαναφερθέν άρθρο R 169-1-c, δηλαδή έως τις 31 Δεκεμβρίου του δευτέρου έτους από το έτος της πραγματοποιήσεως του γεγονότος που δικαιολογεί την ένσταση. Το γεγονός αυτό ήταν η δημοσίευση της προαναφερθείσας απόφασης της 9ης Μαΐου 1985 (Humblot). Εξάλλου, ο C. Deville υποστήριξε ότι, αν η ένστασή του κρινόταν εκπρόθεσμη, θα επηρεάζονταν αρνητικά τα διαχρονικά αποτελέσματα της αποφάσεως Humblot, η οποία έχει εφαρμογή ακόμα και σε καταστάσεις προγενέστερες της δημοσιεύσεώς της.

9 Αυτές ακριβώς οι συνθήκες οδήγησαν το Tribunal de grande instance της Λίλλης να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο ερώτημα:

« Συμβιβάζεται με τις γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου ο κατά χρόνον περιορισμός, όπως ορίζει το άρθρο 18, παράγραφος V, δεύτερο εδάφιο, του νόμου αριθ. 85-695, της 11ης Ιουλίου 1985, των αποτελεσμάτων της αναδρομικής καταργήσεως του ειδικού τέλους επί των αυτοκινήτων άνω των 16 ίππων, το οποίο, με την απόφαση του Δικαστηρίου της 9ης Μαΐου 1985 στην υπόθεση 112/84, κρίθηκε ότι αντίκειται στις διατάξεις του άρθρου 95 της Συνθήκης της Ρώμης; »

10 Στην έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση αναπτύσσονται οι γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν ο C. Deville, η γαλλική κυβέρνηση και η Επιτροπή.

11 Υπενθυμίζεται ότι, όταν ένας εθνικός φόρος που επιβάλλεται σε φορολογούμενο ο οποίος δεν έχει τη δυνατότητα να τον μετακυλίσει σε άλλα πρόσωπα έχει εισπραχθεί κατά παράβαση της Συνθήκης, η υποχρέωση αποδόσεως που βαρύνει το οικείο κράτος μέλος αποτελεί απόρροια του αμέσου αποτελέσματος της κοινοτικής διατάξεως ως προς την οποία σημειώθηκε η παράβαση.

12 Από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, ελλείψει κοινοτικής ρυθμίσεως όσον αφορά την απόδοση των αχρεωστήτως εισπραχθέντων εθνικών φόρων, στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους εναπόκειται να ορίσει τα αρμόδια δικαιοδοτικά όργανα και να ρυθμίσει τις διαδικαστικές λεπτομέρειες των εν ευρεία εννοία ενδίκων μέσων που αποβλέπουν στην εξασφάλιση της προστασίας των δικαιωμάτων, τα οποία οι φορολογούμενοι έλκουν από το άμεσο αποτέλεσμα του κοινοτικού δικαίου, εξυπακουομένου ότι οι διαδικαστικές αυτές λεπτομέρειες δεν μπορούν να είναι ούτε λιγότερο ευνοϊκές από εκείνες που διέπουν ομοειδείς εσωτερικής φύσεως απαιτήσεις, ούτε διαμορφωμένες κατά τρόπον ώστε να καθιστούν πρακτικώς αδύνατη την άσκηση των δικαιωμάτων, το σεβασμό των οποίων έχουν την υποχρέωση να διασφαλίζουν τα εθνικά δικαστήρια (αποφάσεις της 16ης Δεκεμβρίου 1976, Rewe και Comet, υποθέσεις 33 και 45/76, Rec. 1976, σσ. 1989 και 2043, αντίστοιχα· απόφαση της 27ης Μαρτίου 1980, Denkavit, 61/79, Rec. 1980, σ. 1205· απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 1983, San Giorgio, 199/82, Συλλογή 1983, σ. 3595).

13 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι ο εθνικός νομοθέτης δεν μπορεί να θεσπίσει, μετά την έκδοση αποφάσεως του Δικαστηρίου από την οποία προκύπτει ότι ορισμένη νομοθετική ρύθμιση αντιβαίνει στη Συνθήκη, διαδικαστικό κανόνα ο οποίος να μειώνει ειδικά τις δυνατότητες αναζητήσεως των φόρων οι οποίοι έχουν αχρεωστήτως εισπραχθεί δυνάμει της εν λόγω νομοθετικής ρυθμίσεως.

14 Στην υπό κρίση περίπτωση, ο C. Deville, αιτών της κύριας δίκης, και η γαλλική κυβέρνηση διαφωνούν ως προς το αν το άρθρο 18, παράγραφος V, δεύτερο εδάφιο, του νόμου της 11ης Ιουλίου 1985 μειώνει τις δυνατότητες αναζητήσεως των καταβληθέντων, οι οποίες θα υπήρχαν εν απουσία της διατάξεως αυτής.

15 Ο C. Deville υποστηρίζει ότι η επίμαχη διάταξη, παραπέμποντας στην προθεσμία που προβλέπεται στο άρθρο R 169-1-b του Κώδικα Φορολογικής Δικονομίας (« το αργότερο στις 31 Δεκεμβρίου του δευτέρου έτους που έπεται του έτους ... της καταβολής του αμφισβητουμένου φόρου »), τον εμποδίζει να επικαλεστεί την προθεσμία που προβλέπεται στο άρθρο R 169-1-c (« το αργότερο στις 31 Δεκεμβρίου του δευτέρου έτους που έπεται του έτους ... της επελεύσεως του γεγονότος που δικαιολογεί την ένσταση »). Κατά τον C. Deville, το γεγονός που δικαιολογεί την ένστασή του είναι η δημοσίευση της προαναφερθείσας απόφασης της 9ης Μαΐου 1985 (Humblot).

16 Η γαλλική κυβέρνηση υποστήριξε καταρχάς ότι η προθεσμία υποβολής διοικητικής ενστάσεως που προβλέπεται στο προαναφερθέν άρθρο R 169-1-b, και στην οποία παραπέμπει η επίμαχη διάταξη, θα εφαρμοζόταν έστω και εν απουσία της διατάξεως αυτής. Πράγματι, μια δικαστική απόφαση δεν αποτελεί γεγονός υπό την έννοια του άρθρου R 196-1-c και, επομένως, η μόνη προθεσμία που μπορούσε να εφαρμοστεί ήταν η προθεσμία που προβλέπεται στο άρθρο R 196-1-b. Απαντώντας σε ερώτηση του Δικαστηρίου, η γαλλική κυβέρνηση αναγνώρισε, ωστόσο, ότι εν απουσία της επίμαχης διατάξεως, η προθεσμία που προβλέπεται στο προαναφερθέν άρθρο R 169-1-c θα είχε όντως εφαρμογή, δεδομένου ότι η δημοσιεύση του νόμου της 11ης Ιουλίου 1985 αποτελεί γεγονός υπό την έννοια της εν λόγω περιπτώσεως c.

17 Υπενθυμίζεται ότι το Δικαστήριο δεν έχει αρμοδιότητα να ερμηνεύσει το εθνικό δίκαιο. Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να εξετάσει κατά πόσο το άρθρο 18, παράγραφος V, δεύτερο εδάφιο, του νόμου της 11ης Ιουλίου 1985 μειώνει τις δυνατότητες αναζητήσεως των καταβληθέντων, οι οποίες θα υπήρχαν εν απουσία της διατάξεως αυτής.

18 Επομένως, στο ερώτημα που υπέβαλε το Tribunal de grande instance της Λίλλης προσήκει η απάντηση ότι ο εθνικός νομοθέτης δεν μπορεί να θεσπίσει, μετά την έκδοση αποφάσεως του Δικαστηρίου από την οποία προκύπτει ότι ορισμένη νομοθετική ρύθμιση αντιβαίνει στη Συνθήκη, διαδικαστικό κανόνα ο οποίος να μειώνει ειδικά τις δυνατότητες αναζητήσεως των φόρων οι οποίοι έχουν κακώς εισπραχθεί δυνάμει της εν λόγω νομοθετικής ρυθμίσεως. Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να εξετάσει κατά πόσο η αμφισβητούμενη διάταξη μειώνει τις δυνατότητες αναζητήσεως των καταβληθέντων, οι οποίες θα υπήρχαν εν απουσία της διατάξεως αυτής.

Επί των δικαστικών εξόδων

19 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η γαλλική κυβέρνηση, η ιρλανδική κυβέρνηση και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, οι οποίες υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης το χαρακτήρα παρεμπίπτοντος το οποίο ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε, με απόφαση της 29ης Ιουλίου 1987, το Tribunal de grande instance της Λίλλης, αποφαίνεται:

Ο εθνικός νομοθέτης δεν μπορεί να θεσπίσει, μετά την έκδοση αποφάσεως του Δικαστηρίου από την οποία προκύπτει ότι ορισμένη νομοθετική ρύθμιση αντιβαίνει στη Συνθήκη, διαδικαστικό κανόνα ο οποίος να μειώνει ειδικά τις δυνατότητες αναζητήσεως των φόρων οι οποίοι έχουν κακώς εισπραχθεί δυνάμει της εν λόγω νομοθετικής ρυθμίσεως. Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να εξετάσει κατά πόσο η αμφισβητούμενη διάταξη μειώνει τις δυνατότητες αναζητήσεως των καταβληθέντων, οι οποίες θα υπήρχαν εν απουσία της διατάξεως αυτής.

Bosco Everling

Galmot Joliet Schockweiler

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 29 Ιουνίου 1988.

Ο γραμματέας

J.-G. Giraud

Ο πρόεδρος του πέμπτου τμήματος

G. Bosco